

Sermaye Kontrolü

Fatih ÖZATAY

Anlamadığım konular listesinin ilk sıralarında “ekonomi politikası önermeleri yapılırken ya da önerilen politikaları değerlendirirken fanatik bir futbol taraftarı gibi davranılması” yer alıyor. Sonuçta ekonominin içinde bulunduğu koşullar ile dış koşullara göre bir politika uygulamak gerekir. A durumunda uygun olan bir politika B durumunda zararlı olacaksa ve biz B koşulları altındaysak fanatik bir “A’cı” gibi mi davranmalıyız? Ne mantığı var bunun?

Muhtemelen fanatikliğin bir nedeni şu: ‘Bu karda kışta’ düşünmekten kurtarıyor fanatiği. Oturup şimdi B koşullarını değerlendirecek, üstüne bir de ona uygun ekonomi politikası önermesi gerekecek? Oysa bir A’cı o; her koşul altında A’cının ne yapacağını ezberlemiştir. Ezberini bozmak onun için dayanılmaz bir işkence; düşünmesi gerekecek çünkü. Sermaye kontrolü tartışmalarını ele alın. Bütün kalıplardan zihnimizi arındırıp madde madde değerlendirelim konuyu:

1) Türkiye’nin tasarruf-GSYH oranı gelişmekte olan ülkelerin ortalamasının 8.5 puan altında (2010-19 ortalaması). Yatırım- GSYH oranı ise aynı dönemde gelişmekte olan ülkelerin ortalamasının 3.6 puan altında. Bu gruptan çıkarak gelişmiş bir ülke olmak için yapmamız gerekenlerden biri de daha çok yatırım yapmak. Ama grubun ortalamasının altındaki bir yatırım performansını tutturmak için bile yurt içi tasarruflarımız yeterli değil.

2) Yatırım-tasarruf farkı, cari işlemler açığına ve dolayısıyla (rezerv hareketlerini ve net hata noksanı bir tarafa bırakırsak) net dış borçlanmaya eşit. Yani, vasatın altındaki bir yatırım performansı için bile yabancıların tasarrufuna (net sermaye girişine) ihtiyacımız var.

3) Yurt dışından bol miktarda borçlandıkça, dış borcumuz artıyor ve ekonomimizi kur artışlarına karşı kırılganlaştırıyor. Mesela Rahip Krizi öncesinde özellikle şirketler kesiminin dış borcu çok yüksek düzeydeydi ve ayrıca net uluslararası yatırım pozisyonu açısından G20’de yer alan gelişmekte olan ülkeler içinde en fazla açık veren ülke Türkiye idi. Trump’ın meşhur tweeti, ABD’nin, Türkiye’ye net sermaye girişini büyük ölçüde engelleyecek yaptırımlar getireceği iması taşıyordu. Kur sıçradı ve krize girdik.

4) Bir yandan yurt dışından borçlanmaya ihtiyacımız var (kendi tasarruflarımız yetmiyor) diğer yandan yabancıların tasarruflarına bağımlı kaldıkça ekonomimiz kırılganlaşıyor. Nasıl çözeceğiz bu ikilemi?

5) Öncelikle kıt kanaat tasarrufumuzla ve kırılganlığımızı artıran dış borçla yaptığımız yatırımların ileride daha fazla döviz getirecek verimli alanlara yönelmelerini teşvik edeceğiz. Gereksiz rezidans ve benzeri inşaat yatırımlarını özendirilmeyeceğiz; arazi rantını ağır biçimde vergilendireceğiz.

6) Yurt içi tasarruf oranımızı artırıcı adımlar atacağız. Mesela, zel emeklilik fonları ve zorunlu tasarruf kesintileri doğru yönde atılmış adımlar. Kamu tasarrufunu artırmak için hem vergi tabanını bytmek (kayıt dışını azaltabilmek) hem de kamuda israftan kaçınmak gerekiyor. Tasarruf sahibinin tasarruflarını değerlendireceği mali varlıkların getirilerini enflasyonun altında tutmaya çalışmayacağız.

7) zellikle yurt dışından bizim gibi ülkelere oluk oluk sermaye aktığı dönemlerde “aman ne de güzel büyüyeceğiz şimdi” demeyip, bu sermayenin geldiği gibi geri gidebileceğini dşunerek (Ağustos 2018’den bu yana olduğu gibi) akış hızını kontrol altına alacağız. Bir anlamda sermaye kontrolü uygulayacağız.

8) Uzun vadeli sermaye girişini zendireceğiz. Türkiye büyük bir ekonomi. Böyle bir ekonomiye uzun vadeli sermaye gelmek ister. Ama sadece büyük ekonomi olmak yetmez. Çok önemli koşulların sağlanması gerekiyor ki o sermaye gelsin: Hukukun stnlğ, adil yargı, kural hakimiyeti, ifade zgrlğ...

9) Sermaye kontrolü denildiğinde, en kötünün ‘giriş serbest ama çıkış yok hemşerim’ olduğunu unutmayacağız.